

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

В.І. Хорунжий

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Конспекти уроків

4 клас

Посібник для вчителя

До підручника

Н.В. Котелянець, О.В. Агєєвої

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 37.035:371.32
ББК 74.200.52
X 79

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

Хорунжий В.І.

X 79 Трудове навчання : конспекти уроків 4 клас: (до підручника Н.В. Котелянець, О.В. Агеєвої) / В.І. Хорунжий. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 144 с. — (Бібліотека вчителя).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4213-0

У пропонованому посібнику вміщено розробки уроків з трудового навчання для 4 класу відповідно до чинної навчальної програми Міністерства освіти і науки, Державного стандарту початкової загальної освіти та підручника з трудового навчання (автори: Н.В. Котелянець, О.В. Агеєва «Трудове навчання. 4 клас»).

Поданий матеріал містить методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, повний інструктаж та малюнки, що ілюструють етапи виконання трудових операцій, пізнавальні матеріали з виникнення й поширення різних матеріалів технік декоративно-ужиткового мистецтва, технічних засобів, відомості про винахідників, а також цікаві вірші, загадки, ребуси й кросворди.

Посібник призначений для вчителів початкових класів, а також може бути використаний студентами педагогічних факультетів вищих навчальних закладів..

УДК 37.035:371.32

ББК 74.200.523

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4213-0

© Навчальна книга — Богдан, 2015

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

(за підручником Н.В. Котелянець, О.В. Агеєвої
«Трудове навчання. 4 клас»)

П/п	ТЕМА УРОКУ	Дата
1	2	3
Перший семестр		
1.	Конструювання рухомих моделей з паперу і картону. Поняття про важіль. Виготовлення іграшки з рухомими деталями «Ведмедик».	
2.	Конструювання рухомих моделей з паперу і картону. Способи виготовлення рухомих моделей. Виготовлення іграшки «Собака».	
3.	Сюжетна витинанка. Особливості сюжетної витинанки різних регіонів України. Виготовлення витинанки «Скорботна».	
4.	Сюжетна витинанка. Послідовність виготовлення виробів технікою витинання. Виготовлення сюжетної витинанки «На дні морському».	
5.	Оригамі. Створення об'ємних фігур технікою оригамі. Виготовлення об'ємної фігурки «Стрибаюча жабка».	
6.	Оригамі. Створення об'ємних фігур технікою оригамі. Складання журавлика з махаючими крилами.	
7.	Оригамі. Створення об'ємних фігур технікою оригамі. Складання виробів з модулів. Виготовлення кусудами.	
8.	Виготовлення штучних квітів об'ємної форми. Послідовність виготовлення штучних квітів. Виготовлення нарцисів.	
9.	Виготовлення штучних квітів об'ємної форми. Способи кріплення елементів. Виготовлення айстри.	
10.	Виготовлення штучних квітів об'ємної форми. Виготовлення гвоздик із паперових серветок.	
11.	Колаж. Поняття про колаж. Комбінування різних матеріалів для створення композиції-колажу. Виготовлення композиції «Острів».	
12.	Вишивання. Оздоблення виробів технікою вишивки. Шов «вперед голка», послідовність його виготовлення. Виготовлення серветки.	
13.	Вишивання. Оздоблення виробів технікою вишивки. Шов «назад голку», послідовність його виконання. Виготовлення рушничка.	
14.	Об'ємна аплікація з тканини і гудзиків. Послідовність виконання об'ємної аплікації на тканині з використанням гудзиків. Послідовність пришивання гудзиків. Виготовлення аплікації «Кіт».	
15.	Робота з пластиліном. Поняття про гончарство. Народна іграшка і послідовність її виготовлення. Виготовлення іграшки «Коник».	
16.	Робота з пластиліном. Ліплення тварин. Послідовність ліплення. Виготовлення фігурки жирафа.	
17.	Робота з пластиліном. Ліплення фантастичних істот. Послідовність ліплення. Виготовлення динозаврика.	
Другий семестр		
18.	Плетіння. Способи плетіння зі стрічок, товстих ниток, шнурів. Основні прийоми роботи та послідовність виготовлення плетених виробів. Плетіння фенічки.	

19.	Плетіння. Виготовлення виробів у техніці макраме. В'язання основних вузлів. Виготовлення серветки.	
20.	Лялька-мотанка. Історія ляльки-мотанки. Послідовність виготовлення ляльки із клаптиків тканини. Виготовлення ляльки-мотанки.	
21.	М'яка іграшка. Послідовність виготовлення найпростішої м'якої іграшки. Виготовлення іграшки «Кошеня».	
22.	Декоративне панно. Послідовність виготовлення. Способи з'єднання деталей об'ємних виробів. Виготовлення декоративного панно.	
23.	Бісероплетіння. Послідовність виготовлення об'ємних виробів технікою бісероплетіння. Паралельне плетіння. Виготовлення квітки «Лілія».	
24.	Бісероплетіння. Послідовність виготовлення об'ємних виробів технікою бісероплетіння. Кругове плетіння. Виготовлення квітів «Ромашка».	
25.	Бісероплетіння. Виготовлення об'ємних виробів з бісеру. Виготовлення іграшки.	
26.	Об'ємні фігури з дроту. Види і властивості дроту, його виготовлення. Способи обробки дроту. Послідовність виготовлення об'ємних виробів з дроту. Виготовлення іграшки.	
27.	Робота з сучасними штучними матеріалами. Види штучних матеріалів і їхні властивості. Поролон, послідовність виготовлення виробів з поролону. Виготовлення квітів.	
28.	Робота з сучасним штучним матеріалом. Викидний матеріал і його застосування для створення виробів. Виготовлення кошика для квітів.	
29.	Художнє оздоблення та дизайн. Послідовність виготовлення декоративних виробів. Виготовлення рамки для фотографій.	
30.	Художнє оздоблення та дизайн. Декорування створених виробів раніше за своїми техніками. Декорування рамки для фотографій.	
31.	Художнє оздоблення та дизайн. Декорування великодніх яєць.	
32.	Самообслуговування. Одяг та взуття. Послідовність створення і декорування взуття. Виготовлення макету взуття.	
33.	Пап'є-маше. Ознайомлення з технікою пап'є-маше. Послідовність виготовлення виробів. Виготовлення тарілочки.	
34.	Пап'є-маше. Декорування виробів з пап'є-маше. Виконання розпису декоративні тарілочки.	

УРОК 1

Дата .....

Тема. Конструювання рухомих моделей із картону та паперу. Поняття про важіль. Виготовлення іграшок з картону з рухомими деталями.

Клас .....

Мета. Дати учням поняття про важільний механізм і використання його при конструюванні іграшок з картону з рухомими деталями. Ознайомити учнів із загальними способами виготовлення рухомих моделей із картону. Навчити виготовляти іграшку з рухомими деталями «Ведмежа». Розвивати конструктивне мислення та фантазію, увагу, пам'ять. Виховувати творчі здібності та естетичний смак, вміння доводити розпочату роботу до кінця.

Додатковий матеріал .....

до уроку .....

Обладнання. Демонстраційний матеріал — зразки іграшок із картону з рухомими деталями. Модель важеля, технологічна картка.

Для індивідуального користування — картон, нитки, дріт, олівець, ножиці, шило, голка, фломастер, шаблони, підкладна дошка, підручник Н. Котелянець, О. Агеєвої «Трудове навчання. 4 клас».

Хід уроку

1. Організація учнів до уроку.

Учитель перевіряє підготовку учнів до уроку, наявність в них необхідних матеріалів та інструментів, організацію робочих місць.

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно усміхніться,
Продзвенів уже дзвінок,
Починаємо урок!

2. Повідомлення теми та мети уроку.

Сьогодні на уроці, діти, ми ознайомимося з важелем як найпростішим механізмом і навчимося на його основі конструювати рухомі моделі та іграшки з картону.

Подивіться. Чи знайомі
Вам ці іграшки рухомі?
Вони й справді, мов живі:
Роблять рухи ділові.
Зайчик ніжною завзято
Посуває самоката.
А у кролика турбота —
Моркву всунути до рота...

Ось і стали вам відомі
Наші іграшки рухомі.
Залишається надалі
Вам назвати механізм
Той, що рухає деталі
Вправо, вліво, вгору, вниз.
Механізм цей, скажемо,
Називають важелем.

І. Дубинський

3. Виклад нового матеріалу.

Діти, ви, напевно, спостерігали, як дорослі переміщують важкі предмети, котрі руками зрушити неможливо. (Відповіді учнів.) Так, для їхнього переміщення використовуються різні машини і механізми, наприклад, лебідки чи підйомні крани. Це роблять в наш час технічного прогресу. А як переміщали важкі предмети в старовину, наприклад, при будівництві знаменитих єгипетських пірамід? Адже

для їхнього зведення використовувалися великі кам'яні блоки масою від 25 до 300 кг. Вже в той час людям були відомі найпростіші підйомні механізми: похила площина, коловорот, клин, блоки, важелі. Про себе Важіль говорить так:

Я хитрун над хитрунами,
В мене плечі на аршин,
Я кидаюсь вантажами,
Що проти мене клин!
Я вісь обертання маю,
Плеche вгору піднімаю —
І найтяжче підіймаю.
Схочу — діток погойдаю
Чи по колу покатаю.

Важіль — це пристрій (простий механізм), що може обертатися навколо нерухомої точки опори й служить для підважування і піднімання чого-небудь або зміни напрямку руху деяких деталей виробу.

Якщо ми приб'ємо дошку до якої-небудь опори і штовхнемо один з її кінців, то інший кінець зрушить з місця, а сама дошка почне обертатися навколо цвяха. (*Демонстрація.*) Це і є важіль. Автором розробки теорії важеля був давньогрецький вчений-математик і винахідник Архімед. Усім відомі його слова: «Дайте мені точку опори — і я зрушу землю». Чи мав рацію Архімед? Чи можна зрушити Землю за допомогою важеля? (*Відповіді учнів.*)

Найпростішим прикладом важелів є звичайні канцелярські ножиці. Їхньою віссю обертання (точкою опори) є гвинт, що з'єднує дві половинки ножиць. Канцелярські ножиці мають леза та ручки однакової довжини, тому що для різання паперу не потрібно докладати великих зусиль. А ось ножиці для різання металу мають ручки значно довші за леза. Продовжуючи ручки, ми економимо сили, адже чим довше плече важеля, тим більшу вагу можна підняти. (*Демонстрація.*)

Діти, наведіть приклади важелів, з якими ви стикалися в побуті. (*Відповіді учнів.*) Так, прикладом важеля можуть бути педалі автомобілів і мотоциклів, клавіші піаніно, привід швейної машинки, ручка в м'ясорубці та інші.

Сьогодні ми виготовимо рухома іграшку з картону, використовуючи важелі для надання руху деталям. Яку іграшку ми виготовимо — дізнаєтесь, відгадавши загадку.

Влітку любить полювати,
А зимою в лігві спати.
Як зачує він весну,
Прокидається від сну.
(*Ведмідь.*)

Так, це ведмідь. Про цього звіра народ склав дуже багато казок, оповідань. Про нього написано вірші. Ось один з них.

ЧОМУ ВЕДМІДЬ НЕ РОЗДЯГАЄТЬСЯ?

В спеку він неначе у кожусі.
Важко диха, стомлено дрима...
Так чому ж він теплий одяг, друзі,
Навіть літом з себе не зніма?
Сам ведмідь хотів би дня ясного
Знять його із себе, та дарма:
Під кожухом, очевидно, в нього
Ні сорочки, ні штанів нема!

П. Ребро

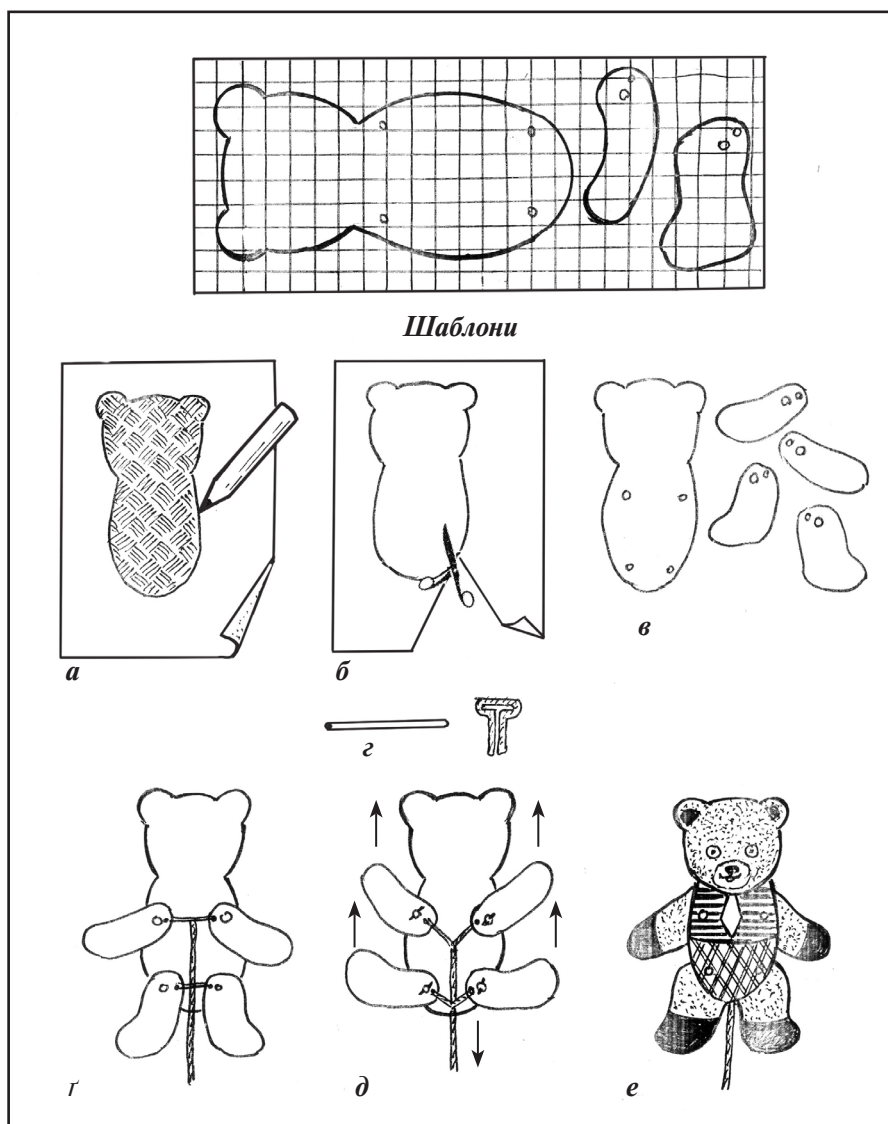
4. Аналіз зразка виробу.

- Діти, подивіться ось на цю іграшку. (*Демонстрація.*)
— Із скількох деталей вона складається?
— Назвіть ці деталі.

- З якого матеріалу виготовлено іграшку?
- Як з'єднано у ній деталі?
- Як ще можна з'єднати деталі іграшки?

Так, іграшка складається з п'яти деталей. Одна нерухома — тулуб ведмедика і чотири рухомі — передні та задні лапи. Всі деталі виготовлено з картону. Рухомі деталі з'єднано з основою дротяними заклепками. Але з'єднання можна виконати і за допомогою пластмасових чи паперових заклепок або зшити нитками.

5. Інструктаж.

Мал. 1. Виготовлення рухомої іграшки «Ведмежа».

Рухому іграшку «Ведмежа» (мал. 1) потрібно виготовляти в певній послідовності.

1. Підготуйте шаблони.
2. Накладіть шаблони на картон так, щоб було якнайменше відходів, та обведіть їх простим олівцем (а).
3. Виріжте з картону розмічені деталі (б).
4. Проколіть шилом отвори в основі й рухомих деталях (в). Роботу виконуйте на підкладній дошці.
5. З тонкого мідного дроту виготовте чотири заклепки (г).
6. З'єднайте між собою основу іграшки з рухомими деталями, вставивши в отвори дротяні заклепки, і розведіть їхні кінці в різні боки з вивороту.

7. Зв'яжіть нитками деталі передніх і задніх лапок, а потім з'єднайте їх між собою довшою ниткою (с).
8. Випробуйте дію механізму. Якщо ви потягнете за довгу нитку вниз, то лапки піднімуться догори (д).
9. Оздобте іграшку, розмалювавши її фломастерами або прикрасивши аплікацією (е).

6. Повторення правил безпечної праці.

Під час роботи, діти, ви повинні дотримуватися правил безпечної праці з інструментами. Ось вони.

ПРАЦЮЮЧИ З НОЖИЦЯМИ

Ножиці повинні мати
Заокруглені кінці.
Не силкуйся їх тримати
Надто міцно у руці.
Не розсовуй лез надміру,
Пам'ятай пораду цю:
Із ослабленим шарніром
Ножицями не працюй.
Не працюй також тупими,
Щоб уникнути біди,
Користуйся ними вправно
За призначенням завжди.
З ножицями будь щомить
Обережним взагалі
І в положенні розкритім
Їх не кидай на столі.

ПРАЦЮЮЧИ З ШИЛОМ

Це прислів'я слід згадати:
«В мішку шила не сховати».
А чому? Та дуже просто!
Бо воно колюче й гостре.
Тож, за визначенням цим,
Слід постійно пам'ятати
Такі правила усім:
Шила в торбі не носи,
З ним поводження недбалі
Недоречні взагалі.
Зберігай його в пеналі
Або в шкірянім чохлі.
Не кидай його ніколи
На край парти або столу.
Гратись також з ним не смій,
А предмети всі проколюй
Лиш на дошці підкладній.

І. Дубинський

7. Фізкультхвилинка.

Йшли ведмедики малі,
Нахилялись до землі,
Потім встали, лапи — в боки
І зробили три підскоки.
Потім розминали плечі,
Рівні спинки у малечі.
Каченята прилітали,
Свої крильця розминали,

Головою покрутили,
Змах — і в небо полетіли.
Дуже добре! Час настав
Повернутися до справ.

8. Практична робота.

Учні розпочинають практичну роботу: готують шаблони іграшки, розмічають деталі на картоні та вирішують. Учитель демонструє прийоми виготовлення дротяних заклепок і з'єднання деталей за їхньою допомогою. Учні продовжують виготовлення виробу, з'єднують деталі нитками і випробовують роботу іграшки, оздоблюють. Учитель спостерігає за дотриманням учнями правил безпечної праці та організації робочих місць.

9. Підбиття підсумків уроку.

Учитель проводить заключну бесіду.

- Що таке важіль?
- Для чого використовують важелі?
- Які способи з'єднання рухомих деталей ви знаєте?
- Назвіть приклади використання важелів.

Учитель виправляє і доповнює відповіді учнів. Організовує виставку найкращих робіт. Оцінює роботу учнів і виставляє оцінки.

10. Прибирання робочих місць.

11. Домашнє завдання.

— Діти, на наступний урок ви маєте принести картон, нитки, голку, олівець, лінійку, ножиці, фломастери, шило.